

Recension | Andreas Nordanstig

En psalmskatt glimmar till på nätet

Kommentarer till Psalmer och Sånger med tillägg (psalmerochsanger.se)

Nästan som med ett barns iver på julafton knappade jag för några veckor sedan in webbadressen till det nyligen publicerade uppslagsverket på nätet *Psalmerochsanger.se*. Och se, plötsligt så fanns den där: Den digitala psalmvalslistan med referensinnehåll och bakgrundsinformation om varje psalm i psalmboken *Psalmer och Sånger* som jag så många gånger önskat mig i planeringen av gudstjänstmusik.

Som verksam församlingsmusiker inom flera samfund så har jag alltid både *Den Svenska Psalmboken* och *Psalmer och Sånger* nära till hands. Inte så sällan händer det att jag förbereder kommande veckas gudstjänstmusik med båda psalmböckerna uppslagna samtidigt. I Equmeniakyrkans sammanhang har jag länge varit bortskämd med en gedigen psalmvalslista framtagen av Carin Åkesson till tidningen Sändaren och därtill portalen gudstjanst.se där Equmeniakyrkan skapar en ständigt växande plattform för sång- och psalmförslag för kyrkoårets alla helgdagar. Men om jag velat gräva djupare kring tematik, historia och bakgrund för specifika psalmval så har efterforskningar i andra källor varit nödvändiga för att komma vidare. Har jag sökt bakgrundsinformation så har jag ofta då vänt mig till det fysiska uppslagsverket *Psalternas väg*. Men där täcks inte *Psalmer och Sånger* in i sin helhet och inte heller de många psalmval därur som kan förekomma i min vardag. Uppenbarligen har jag inte varit ensam om att sakna en sökbar resurs som täcker in även denna del av kyrkans sångskatt. Psalmforskaren, musik- och litteraturvetaren, tillika kyrkomusikern Karin Karlsson har nämligen utvecklat denna idé. Hon är personen bakom *Psalmerochsanger.se* och har där skapat, i mitt tycke, ett smått fantastiskt redskap för kyrkomusiker och psalmintresserade. Efter att ha medverkat i arbetet med nämnda *Psalternas väg* och sammanställt dess fjärde band så gav hon sig i kast även med att katalogisera *Psalmer och Sånger*. Nu efter fyra års idogt arbete och tusentals timmar på kammaren kan hon presentera resultatet. Och detta digitalt på nätet! Fritt att använda för

var och en. Tanken svindlar när jag tänker på allt jobb som ligger nerlagt inuti denna pärla, sin anspråkslösa förpackning till trots.

När jag tar min första titt på uppslagsverket så tilltalas jag direkt av layouten och av hur lättnavigerad sidan är. Den sparsmakade grafiken på startsidan utgörs av en tecknad bild skapad av Elin Andersson, bestående av en kyrkbänk fylld med glada psalmsångare. För någon som inte alls känner till Psalmer och Sånger sedan tidigare så hade kanske den enkla startsidan indikerat att besökaren hamnat i något personligt musikarkiv. Här saknas nämligen förlagens logotyper och blinkande hänvisningsreklam till kommersiella sidor. Detta eftersom Karlsson med hjälp av vänner och familjemedlemmar har skapat denna hemsida som ett ideellt projekt på fritiden och vad jag förstår så har varken Verbum eller Libris förlag varit inblandade i det hela. På startsidan möts jag av en välkomnande text som får mig att scrolla neråt en bit på sidan. Då jag ser en presentation av menyvalen glimtar ett bekant formspråk fram som påminner om en av Psalmer och sånger-utgåvorna. Nu råder ingen tvekan om i vilken värld jag har hamnat. Jag tar en titt på menyn. Den är mycket enkel och består av tre huvudkategorier: *Alla psalmer i nummerordning*, *Alla psalmer i bokstavsordning* och *Psalmsvalsförslag för olika tillfällen*. Det finns även en rullgardinsmeny överst i layouten med samma valmöjligheter som presenteras på startsidan. Här finns väldigt liten risk att förirra sig. Jag klickar mig vidare till några olika psalmer på listan. Jag ser att varje presentation följer ungefär samma tydligt informativa mönster: En utläggning om textens bakgrund, karaktär och sammanhang följt av information om författare och tonsättare. Ibland lyfts någon särskild anekdot fram som rör psalmens tillblivelse. Tonart, taktart och omfång presenteras. Detta avsnitt följs av en tydlig lista med bibelreferenser från Bibel 2000 och vilka helgdagar under kyrkoåret som psalmen föreslås. Fortsättningsvis kan jag läsa om källmaterial och tips för vidare läsning. För flera psalmer finns också med ett avsnitt med tilläggsinformation där jag bland annat kan läsa om i vilka andra böcker psalmen finns publicerad. Artiklarna för respektive psalm är inte alls lika uttömmande som i exempelvis *Psalternas väg*. Den utvalda informationen är högst relevant men avsnitten är mer stringenta. Ibland kan jag tycka att informationen är något för knapp men efter att ha läst några artiklar börjar jag snart ana vitsen med det. Detta verk vill uppmuntra till vidare läsning. Källhänvisningarna fyller sin tydliga funktion. Och hänvisningar finns det gott om. Utöver redan nämnda uppslagsverk så finns hänvisningar till artiklar från olika tidskrifter, intervjuer, andra websidor och äldre källmaterial som till exempel Oscar Lövgrens Psalm- och sånglexikon. En komplett lista med alla källhänvisningar finns också att ta del av på hemsidan, vilken i sig väcker fascination. Genom Karlssons presentationstext som finns på

hemsidan framgår tydligt att ambitionen med projektet är att inte är att ersätta något befintligt källmaterial utan istället samla och komplettera. Och redan vid första anblicken ser psalmerochsanger.se ut att göra just detta.

Det står klart att Karin Karlsson har en god känsla för att väga in viktiga detaljer som förhöjer forskarens läsupplevelse. Jag kastar exempelvis ett öga på en ofta förekommande psalm i den kyrka där jag arbetar, *O Guds kärlek, dina höjder* (SvPs 86/PoS 288). Denna hitlåt med text av Charles Wesley är omåttligt populär i flera samfund utomlands och finns i ett antal svenska översättningar. Jag ser att Karlsson här varit noggrann i sina efterforskningar då hon här gör en tydlig hänvisning även till *Gudakärlek utan like* (PoS 466) som är en äldre översättning av samma psalm.

Att navigera sig fram bland psalmerna går snabbt och lätt, särskilt tack vare att de är sökbara i både bokstavsordning och utifrån psalmnummer. Just detta, tänker jag, är ett ypperligt redskap när man som jag sitter i gudstjänstplaneringar och ska leta fram musik i samråd med gudstjänstledare och andra musiker. Här finns båda varianterna sökbara vilket hjälper mig att snabbt hitta rätt oavsett om jag kan rätt nummer utantill eller om jag minns första strofen. Det finns också en snabbsökfunktion att ta till vid behov. Vill jag så kan jag för den delen också zappa från psalm till psalm med en bladvändare längst ner på varje sida.

Så jag vänder blad och söker mig fram till en annan psalm som jag har tänkt använda i gudstjänst kommande söndag. Den norska psalmen "Du, Guds Lamm, du fattige" av Erik Hillestad och Karoline Krüger i översättning av Anne-Lina Sandell Janner (*Psalmer och sånger 814*) får tjäna som laborationsexempel på hur Karlsson har arbetat med presentationen av en modern, något obskyrare fastepsalm som inte blivit så känd ännu i Sverige. Texten, som är rik på bildspråk och framhåller aspekter ur Jesu liv och frälsningsverk får här en greppbar och tydlig utläggning. Den är kortfattad men lyfter fram relevanta element, som att det i texten ryms ett *Kyrie* där en bön om förbarmande riktas till Jesus. Men när jag läser vidare saknar jag tyvärr en hel del matnyttigt som faktiskt är känt kring psalmen och som hade varit förhöjande och relevant för vidare forskning. Vilka som är upphovspersoner och översättare anges förstås, men bakgrund och historiskt sammanhang saknas till stor del. Jag hade velat läsa om psalmens ursprung från Kulturkyrkan Jakob i Oslo och att den som körsång utgör satsen *Agnus Dei* i den första utkomna "*Jakobmesse – en messe for mennesker i bevegelse*", utgiven av *Kirkelig Kulturverksted 2003*. Även om psalmen är ung så kan jag tycka att det är viktigt att dess historik dokumenteras på ett likvärdigt sätt som med klassiska psalmer. Att denna psalm härrör ur ett temamässornas tidevarv inom kyrkorna i våra skandinaviska länder förefaller

kanske inte så relevant just nu i vår samtid, men det skulle vara en intressant uppgift för en framtida psalmforskare att ta del av. En ytterligare märklig liten detalj värd att notera är att just denna psalm står noterad i D-dur i Libris bänksalmbok medan den står i Dess-dur i Verbums utgåva.

Även om jag tycker att hemsidan är snudd på suverän, så finns här alltså exempel på psalmer där informationen är något torftig. Utrymme finns för påfyllnad med matnyttig information. Dock vill jag understryka att jag verkligen imponeras av hur genomtänkt och noggrant informationen på hemsidan presenteras. När jag tittar närmare på menyvalet *Psalmvalsförslag för olika tillfällen* så presenteras en gedigen psalmvalslista för hela kyrkoåret och alla dess söndagar och helgdagar. Här finns också rikt med förslag för gudstjänster vid särskilda tillfällen, psalmer för olika årstider, kyrkliga handlingar och högtidsstunder. Och så en detalj som får nästan får mig att brista ut i lovsång. Karlsson har i samtliga fall där en psalm figurerar med olika nummer både i *Psalmer och sånger* och i *Den Svenska Psalmboken* noterat båda dessa i psalmvalslistorna. För mig som lever med båda böckerna uppslagna på pianot för jämnare så ger det en god känsla av överblick att snabbt kunna referera till de olika numren. Inte minst i ekumeniska sammanhang. Ett litet minus tycker jag dock är att psalmnumren här anges bara Ps och inte Sv. Ps. enligt vad jag uppfattat som gängse praxis.

Psalmerochsanger.se är ett intuitivt välplanerat redskap som jag tror kommer att bli till stor glädje för alla personer och sammanhang som på ett eller annat sätt brukar eller intresserar sig för *Psalmer och Sånger* idag. Och avslutningsvis så vill jag uttrycka min stora förhoppning att denna digitala resurs kan bidra till att kasta än mer ljus över den skatt av psalmpärlor som ryms i den här boken och det rika musikaliska arv som den förvaltar. Genom sitt initiativ och hängivna arbete har Karin Karlsson gjort en stor insats för kyrkan och psalmsången, väl värd att uppmärksammas.